

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף צד

כותל שבין שתי חצירות שנפל: לדעת רב - מותר לטלטל בכל חצר רק בתוך ד' אמות. מכיון שהחצירות עירבו לעצמם, כל אחת פרוצה למקום האסור לה. ורב לשיטתו שהלכה כרבי שמעון שחצירות רשות אחת הן, ודוקא שלא עירבה כל אחת לעצמה. רב גם לא סובר שהואיל והותרה החצר בטלטול למקצת שבת הותרה לכל השבת. **לדעת שמואל** - מותר לטלטל אפילו את כלי הבית בכל חצר, עד מקום הכותל שנפל. מכיון ששמואל סובר בדעת רבי שמעון שאפילו עירבה כל אחת לעצמה, נחשבות החצרות לרשות אחת, ומותר לטלטל את כלי החצר מזו לזו. אלא ששמואל סובר גם שהואיל והותרה החצר למקצת שבת הותרה, ולכן את כלי הבית שהיה מותר לטלטל כל עוד הכותל היה קיים (שהרי עירבה כל חצר לעצמה) אפשר להמשיך ולטלטל בתוך החצר עד מקום הכותל.

דרב ושמואל הוו יתבי: מעשה ברב ושמואל שישבו בשבת בחצר, ונפל הכותל המפריד בינה לחצר הסמוכה. ואמר שמואל קחו טלית ותפרסו אותה במקום הכותל שנפל בשביל צניעות. רב ששמע זאת הזיז את פניו להראות שאינו מסכים עם הדברים. רב לא אמר זאת בפירוש מכיון שהמקום היה 'אתרא דשמואל' אך היסב את פניו בשביל שלא יאמרו שהוא מסכים עם דעת שמואל. שמואל שראה זאת אמר להם במליצה: אם רב מקפיד על הדבר קחו את חגורתו ותקשרו בה את הטלית למחיצה.

משנה: חצר הסמוכה לרשות-הרבים, שנפרצה המחיצה שלה המפרידה בינה לרשות-הרבים במלואה (או באורך של יותר מעשר אמות): דעת רבי אליעזר - שדינה כרשות-הרבים, ולכן המוציא והמכניס מתוכה לרשות-היחיד (כגון לבית הסמוך לחצר) חייב. דעת רבנן - שדינה ככרמלית, ולכן העושה כן פטור אבל אסור מדרבנן (ואפילו לא לטלטל בתוכה בתוך ד' אמות).

גמרא: דעתו של רבי אליעזר תמוהה, וכי בגלל שנפרצה החצר היא נהפכת לרשות-הרבים?

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

רבים שברו דרך לעצמן: רבים שבחרו להם דרך בתוך שדה של אדם אחר - דעת רבי אליעזר שהדרך היא שלהם ואין בעל השדה יכול לגודרה. רב גידל מבאר שמדובר במקרה שהיתה להם דרך בשדה משכבר, ואבדה הדרך ואין ידוע היכן היא, ובחרו להם הרבים את הדרך בתוך השדה. אבל אם לא היתה להם דרך מעולם בשדה, ודאי שאין להם רשות לעבור בה ויכול בעל השדה לגדור אותה.

לענייננו, מדובר כאן שלא ניכר מקום המחיצה של החצר, ובני רשות-הרבים נכנסים קצת לתוך החצר (- לטענת בעל החצר), ונחשב הדבר כמו שאבדה הדרך של בני רשות-הרבים במקום הזה, שאין יכול בעל החצר לגדור את המקום, ולכן נחשב המקום לרשות-הרבים. והמחלוקת של ר"א ורבנן היא על מקום המחיצה הזה מה דינו.

ואיבעית אימא: אפשרות נוספת להסביר את המחלוקת. רבי אליעזר וחכמים נחלקו בדין 'צידי רשות הרבים'. בצידי רשות-הרבים היו מניחים אבנים גדולות או עמודים (= חיפופי) במרחק מה מכותלי הבתים, בכדי שהעגלות שעוברות ברשות-הרבים לא יתחככו בכתלים ויהרסו אותם. בצידי רשות-הרבים שבין החיפופי לכתלים לא נכנסים בני רשות-הרבים בדרך הילוכם, אף שרבים נכנסים לשם. לרבי אליעזר - דינו כרשות-הרבים, ולרבנן - ככרמלית.

לענייננו, במקרה שנפרצה מחיצת החצר הסמוכה לרשות-הרבים, מדובר שמקום המחיצה ניכר ואין ויכוח עליו, וכאן גם אין חיפופי (יתכן שמחיצת החצר שנפלה הפילה גם את החיפופי). אלא השאלה היא על צידי רשות-הרבים סמוך לחצר מה דינם. הסיבה שנחלקו רבי אליעזר ורבנן דווקא במקרה כזה, בכדי להדגיש שרבנן סוברים שאפילו במקרה שאין חיפופי צידי רשות-הרבים דינם ככרמלית.

והא מתוכה קאמר: לשון המשנה לכאורה סותר את הביאור במחלוקתם של רבי אליעזר ורבנן, שהרי לא נחלקו אלא על צידי רשות-הרבים (או לביאור הראשון במקום המחיצה), ולא האם מותר להכניס או להוציא מתוך החצר לרשות היחיד, מכיון שלכו"ע החצר עצמה נחשבת לכרמלית?

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הגמרא מבארת שרבנן מדברים לרבי אליעזר ואומרים לו: הרי אתה מודה שהמוציא מתוך החצר עצמה לרשות הרבים פטור, מכיון שדינה ככרמלית. מדוע אם כן בצידי החצר אתה מחייב? אך רבי אליעזר מחלק בין תוך החצר שלא הולכים שם רבים, לצידי החצר שמהלכים שם רבים. ורבי אליעזר עצמו נקט לשון המכניס מתוכה לרשות-היחיד אגב רבנן שדיברו על המכניס לתוכה מרשות-הרבים.

משנה: חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי צדדים, וכן בית שנפרץ משתי צדדים. וכן מבוי שניטלה הקורה או הלחי שהכשירו אותו בטלטול: לדעת רבי יהודה - מותרים להמשיך לטלטל באותה השבת (= הואיל וכבר הותר הטלטול למקצת השבת הותר לכולה) אך לא לשבת הבאה. לדעת רבי יוסי - כמו שאסורים לשבת הבאה אסורים גם לשבת זו.

גמרא: למדנו במשנה חצר שנפרצה משני צדדיה אסורה (לשבת זו או לשבת הבאה). הגמרא מבארת שלא יתכן לומר שנפרצה עד עשר אמות - מכיון שאז הפירצה נחשבת ל'פתח', וגם אם נפרצה משתי הרוחות אין סיבה לאסור את החצר. מאידך אם הפירצה יותר מעשר - אפילו מרוח אחת החצר אסורה. אלא מדובר שהפירצה בקרן זווית, ומכיון שאנשים לא רגילים לעשות פתח בקרן זווית, אפילו אם הפירצה אינה יותר מעשר היא נחשבת לפירצה ולא לפתח.

למדנו במשנה - וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכו': מדוע נקטה המשנה 'משתי רוחותיו':

לדעת רב - המשנה עוסקת במקרה שהבית נפרץ בעשר אמות משתי רוחותיו בקרן זווית, וקירו עומד באלכסון (תמונה 1024) כלומר שהתקרה עומדת בשיפוע, שבמקרה כזה אי אפשר לומר 'פי תקרה יורד וסותם'.

לדעת שמואל - המשנה עוסקת כשהחצר נפרצה ביותר מעשר אמות, ובאמת בחצר אפילו אם היא נפרצה רק מרוח אחת ביותר מעשר אמות הרי היא נאסרת, והמשנה נקטה שהיא נפרצה 'משתי רוחות' משום בית שהוא נאסר רק כשנפרץ משתי רוחותיו.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הגמרא מקשה על שמואל: 1) והרי גם כשהבית נפרץ משתי רוחותיו אנו אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', ומדוע הוא נאסר? 2) והרי שמואל לא סובר כלל את הדין של 'פי תקרה יורד וסותם', שהרי אכסדרה (= תקרה על עמודים) הנמצאת בבקעה, לדעת שמואל אסור לטלטל בתוכה, א"כ משמע שלדעתו לא אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', וא"כ מה ההבדל אם הבית נפרץ מרוח אחת או משתים?

תירוץ על הקושיא השניה: כשצריך לעשות ארבע מחיצות מדין 'פי תקרה יורד וסותם' (כמו באכסדרה), אז שמואל סובר שלא אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', אבל כשצריך לעשות רק שלש מחיצות מדין 'פי תקרה יורד וסותם' (= כגון שיש שם מחיצה אחת כהלכתה), אז שמואל סובר שכן אומרים 'פי תקרה יורד וסותם'.

תירוץ על הקושיא הראשונה: המשנה עוסקת במקרה שהבית נפרץ בקרן זווית, ובנוסף נפרץ קירוי ברוחב ארבעה טפחים. ביאור: מדובר שכותלי הבית נפרצו בקרן זווית משני צדדים - בכל צד חמש אמות, ובנוסף נפרצה תקרת הבית לאורך פרצת הכתלים ברוחב ד' טפחים (תמונה 1028). וא"כ נמצא שכדי לסתום את הפרצה צריך לומר 'פי תקרה יורד וסותם' בארבע מקומות (ראה תמונה ה"ל), וכיון שלדעת שמואל אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' רק בשלש מקומות לכן אסור לטלטל בבית הזה.

